

IRODALOM.

Emlékkönyv, melyet Magyarország ezeréves fennállásának ünnepén közrebocsát a hazai ciszterci rend.

A magyar nemzet emlékezetes történelmi ünnepéye alkalmából a hazai ciszterciek főapátja, *Vajda Ödön* a rend egyik tudós tagjának, *Békefi Remignek* szerkesztésében irodalmunk oltárára egy becses és tanuságos nagy munkát tett le. A könyv külső kiállításának pazar pompájával, valamint dús belső tartalmával egyaránt érdemes a renchez, melynek sok százados multja van hazánkban s az alkalomhoz, mely kiadására okot szolgáltatott. Multat és jelent felölel ez a munka; kimerítő képet ad arról, hogy a rend minő szerepet játszik napjainkban nemzetünk vallásos, közművelődési és közgazdasági életében, mennyi nagy kulturintézményt tart fenn, minő forrásokból meríti a vagyont, mely ez intézmények fentartásához megkivántatik s hogyan kezeli, hasznosítja gazdaságilag azokat a nagy javakat, melyek a multak örökségeként birtokában megmaradtak. E mellett az Emlékkönyv visszatér a századok messze távolába is s tájékozást ad a szerepről, melyet a ciszterci rend a XII. század derekától kezdve, midőn tagjai először ütöttek tanyát magyar földön, hazánk polgárosodásában játszottak. A multa vonatkozó e fejtegetésekben sok a gazdaságtörténeti anyag és hasznos utbaigazítás kínálkozik a kutatónak, mert a történelmi bevezetés szerzője, *Békefi Remig* teljes tudatában van annak a nagy jelentőségnek, melyet a szerzetrendek általában, a ciszterciek pedig különösen játszottak a középkor gazdasági életének összes ágaiban. A ciszterciekről szerző megjegyzi, hogy a nyugati művelődés teljes ismeretével érkeztek közvetlenül Franciaországból hazánkba s itt a közgazdasági életben új korszakot nyitottak. Kiválóan a mezőgazdaság terén működtek. Rendesen olyan vidéken, mely még kívül esett a polgárosodás határain, elhagyatott, zordon hegyek közt vagy mocsaras, addig hasznavetetlen földön szállottak meg s onnan kezdték a vadont művelés alá venni, az erdőt irtani, a vadvizeket megfékezni vagy lecsapolni s nehéz, kitartó munkájok száz meg száz akadály daczára, előbb-utóbb legyőzette velök a természet nyers erejét. Kolostorukból indult ki a vidék

gazdasági meghódítása s az idők folyamán messze földek arany kalászszal ékes szántókká, dús legelőkké, gyümölcsös vagy veteményes kertekké alakultak át, míg a hegyek oldalait a venyige, a dúsán termő szőlő kezdte ellepni. Lassankint valóságos mintagazdasággá vált mind-egyik telepök s hogy az ilyen gazdaság nem csupán birtokosának fizette bőkezűen a reá fordított munkát, hanem az egész vidék, messze föld gazdasági fejlődését is igen jelentékenyen befolyásolta, az magától értődik. A cziszterciek millenáris Emlékkönyve a gazdaságtörténet szempontjából is figyelmet érdemel tehát, noha természetesen csak általános, nagy vonásokban rajzolt képét adhatja a rend ebbeli jelentőségének. Ezen fejtegetéseit itt annál inkább rövidre foghatja, mert ugyancsak a történelmi bevezetés szerzője néhány hazai cziszterczi kolostor történetét már önálló monographiákban megírta. Mindazáltal a gazdaságtörténész az Emlékkönyvben sem haszon nélkül fog buvárkodni. Talál benne anyagot s különben is élvezetet fog találni a nagy diszmű remek kiállításában, gyönyörű képeinek hosszú sorában s elismeréssel fog adózni mindazoknak, kik a szép munka létrejöttében közreműködtek.

Ay.

Gróf Széchenyi István műszaki alkotásai. A m. tud. Akadémia megbizásából írta és az 1895 november 3-án tartott Széchenyi-ünnepen kivonatosan előadta *Lipthay* Sándor. Budapest. Az Athenaeum r. társulat könyvnyomdája. 1896.

Roppant átalakulásokon, mélyre ható reformokon ment át Magyarország gazdasági élete az utóbbi két emberöltő folyamán s a nagy munka oroszlánrésze gróf Széchenyi István lánglelkéhez fűződik, ki nemesak korának gondolkodását termékenyítette meg, hanem az eszmék végtelen kincses házát hagyta áldásos örökül az utódokra is. Hatalmas alkotásokat létesített már maga s a lánczhidban és sok más maig virágzó művében szebb, nagyszerűbb emléket állított nevének, mint a minővel az utókor tudta emlékezete iránti háláját kifejezni. De a mit maga végrehajtani nem birt, azt napirendre hozta, kezdeményezte, örökül hagyta a kedvezőbb viszonyok közt élő későbbi nemzedéknek. Abban az irányban, melyet ő adott a folyamszabályozási munkálatoknak, haladnak azok legalább sok lényeges részökben napjainkban is. A dunai Vaskapu zuhatagainak szabályozását, mely épen az imént nyert befejezést, az ő lánglelke indította meg. Az Alföld csatornázásának tervei ő hozzá nyulnak vissza s általában sok nagy gazdasági vagy műszaki alkotáshoz, melynek valósitása csak a mai ember nyom feladata lett, az ösztönzés még Széchenyitől indult ki. A maga korának politikai mozgalmában és küzdelmeiben új emberek és eszmék háttérbe szoríthatták ugyan Széchenyit, de a gazdasági életben, a gazdasági reformok és